

Вступ

Сучасне освітнє середовище освітнього закладу не є ізольованим від впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, які можуть приносити як позитивний результат, так і породжувати загрози, небезпеки та ризики, які призводять до деструктивних змін у ньому. Такі негативні явища серед учнівської молоді, як насильство, булінг та кібербулінг, секстинг тощо, не можуть не турбувати громадськість, освітян та батьків. Логічно, що виникає потреба створити безпечний освітній простір у закладі освіти, щоб захистити, убезпечити, запобігти наслідкам впливу на особистість несприятливих чинників. Для школярів несприятливі впливи середовища зумовлюють появу складних ситуацій у міжособистісному спілкуванні — конфлікти з батьками, друзями, вчителями непорозуміння з оточенням тощо прояви психологічного та емоційного насильства ігнорування приниження погрози недоброзичливе ставлення тощо дію несприятливих чинників, пов'язаних із навчанням. Щоб запобігти таким змінам, необхідно щоб освітнє середовище (ОС) навчального закладу було захищеним, безпечним.

Що впливає на безпечне освітнє середовище?

1. Якість міжособистісних відносин – позитивні фактори (довіра, доброзичливість, схвалення, толерантність); **негативні фактори** (агресивність, конфліктність, ворожість, маніпулятивність).

2. Захищеність в освітньому середовищі – оцінка відсутності насильства у всіх його видах, формах для всіх учасників освітнього простору.

До уваги!

Найчастіше жертвами насильства стають певні категорії дітей. Зокрема діти, які мають фізичні недоліки, особливості зовнішності та (або) поведінки, низький інтелект і труднощі в навчанні, страждають від хвороб, відчувають страх перед школою, мають погані соціальні навички або не мають досвіду життя в колективі (так звані «домашні діти») тощо.

Для того, щоб унеможливити насильство та створити безпечне освітнє середовище, кожен учасник освітнього процесу повинен мати уявлення не тільки про те, що вважається насильством, але й про те, як мінімізувати ризики та небезпеки, і в результаті, створити умови для внутрішньої безпеки та безпеки референтного довкілля. А це стає можливим лише завдяки спільній цілеспрямованій діяльності педагогів, учнів і батьків.

3. Комфортність в освітньому середовищі – оцінка емоцій, почуттів та домінуючих переживань у процесі взаємодії дорослих і дітей в освітньому середовищі закладу.

Нерозвиненість системи психологічної допомоги в освітній установі може призвести до неефективного психологічного супроводу дитини, а в педагогів – емоційного вигорання і, як наслідок, спричинити професійну деформацію, що і в першому і в другому випадку створить серйозну загрозу психічному здоров'ю особистості.

4. Задоволеність освітнім середовищем – задоволення базових потреб дитини у:

- ✓ допомозі та підтримці;
- ✓ збереженні та підвищенні її самооцінки;
- ✓ пізнанні та діяльності;
- ✓ розвитку здібностей і можливостей.

Основними характеристиками процесу взаємодії всіх учасників освітнього середовища є особистісно-довірливе спілкування, а його відсутність спричиняє досить негативні наслідки (емоційний дискомфорт, небажання висловлювати свою точку зору, думку, негативне ставлення до себе, втрата особистої гідності, небажання звертатися по допомогу, ігнорування особистих проблем і труднощів оточуючих дітей і дорослих, неухважність до прохань і пропозицій).

Принципи безпечного освітнього середовища

Принцип домінування життя людини як головної цінності, що визначає модель мінімальної (необхідної) безпеки, максимально усуває

ризиків, що загрожують життю як дітей, так і дорослих.

Принцип регіональної специфіки передбачає під час організації системи безпеки освітнього середовища школи облік небезпек і можливих надзвичайних ситуацій конкретного регіону (міста, області, району).

Принцип комплексності оцінки небезпек (ризиків), що задає методику оцінки різних педагогічних (освітніх) ризиків (зовнішніх і внутрішніх) на основі комплексного, системно-синергетичного підходів.

Принцип міні-макса, що визначає досягнення максимального ефекту безпеки при наявності мінімуму ресурсного забезпечення.

Принцип максимальної ефективності управління системою заходів і створених педагогічних умов, спрямованих на забезпечення максимальної безпеки освітнього середовища і школи, як соціального інституту в цілому.

Робота над створенням освітнього середовища не припиняється з досягненням певного результату. Насамперед, це безперервний процес реагування на нові виклики життя, пошук нових можливостей, ресурсів, генерування нових ідей і правил. Водночас необхідно, щоб всі учасники цього процесу усвідомлювали спільну відповідальність, мали вміння, бажання та добру волю для такої співпраці.

Створення ефективної системи освіти є завданням складним та надзвичайно відповідальним. Тому для працівників закладу є важливим мати дієвий інструментарій для цієї роботи. Одним із таких може стати шкільний документ «Кодекс безпечного освітнього середовища». Головною метою кодексу у нашому закладі є навчання дітей та дорослих безпечній взаємодії в освітньому процесі, а також захист дітей від насильства та зловживань з боку однолітків і дорослих, зокрема батьків, опікунів або працівників школи. Безпечне освітнє середовище (БОС) визначають як середовище прогнозування, виявлення, керування й усунення на різних рівнях небезпек та ризиків, що деструктивно впливають на якість освіти.

Освітнє середовище - це системний інструмент формування особистості, структуру якого включає в себе базові компоненти:

- **матеріально-технічні умови праці та навчання** (архітектурно- естетична організація життєвого простору суб'єктів освітнього процесу);
- **змістовно-методичні умови** (концепція функціонування закладу; система виховної роботи; освітні програми; технології, форми, методи організації діяльності освітньої установи);
- **стосунки** „педагог – педагог”, „педагог – учень”, „учень – учень”;
- **безпечна особистість** (знає про існування різних джерел небезпек; розуміє, що є передумови для виникнення й подолання небезпек; виступає як активний суб'єкт, здатний запобігти небезпечним ситуаціям або вийти з них без шкоди для себе та інших людей)

Під матеріально-технічною складовою безпеки ОС ми розуміємо матеріально-технічну базу закладу, його територію, умови праці та навчання тощо, технологічний стан, який відповідає вимогам Законів України „Про охорону праці”, „Про пожежну безпеку” тощо, і забезпечує високий рівень безпеки всіх суб'єктів освітньо-виховного процесу та успішного функціонування нашого закладу. Із зазначеного вище, можемо зробити висновок, що матеріально-технічна складова безпеки ОС присутня в просторово-предметному компоненті ОС, однак взаємодія різних складових безпеки (матеріально-технічна, психологічна, когнітивна та поняття „особистість учня безпечного типу поведінки”), їх співвідношення залишається поза полем аналізу.

Тому до психологічної складової безпеки ОС закладу ми відносимо всі можливі взаємовідносини в ньому: „педагог – педагог”, „начальник – підлеглий”, „педагог – учень”, „учень – учень” тощо. До психологічної складової безпеки, крім можливих взаємовідносин, належить й морально-психологічний клімат як результат взаємовідносин між суб'єктами освітньо-виховного процесу. Отже, психологічна складова безпеки ОС міститься у соціальнопсихологічному компоненті ОС.

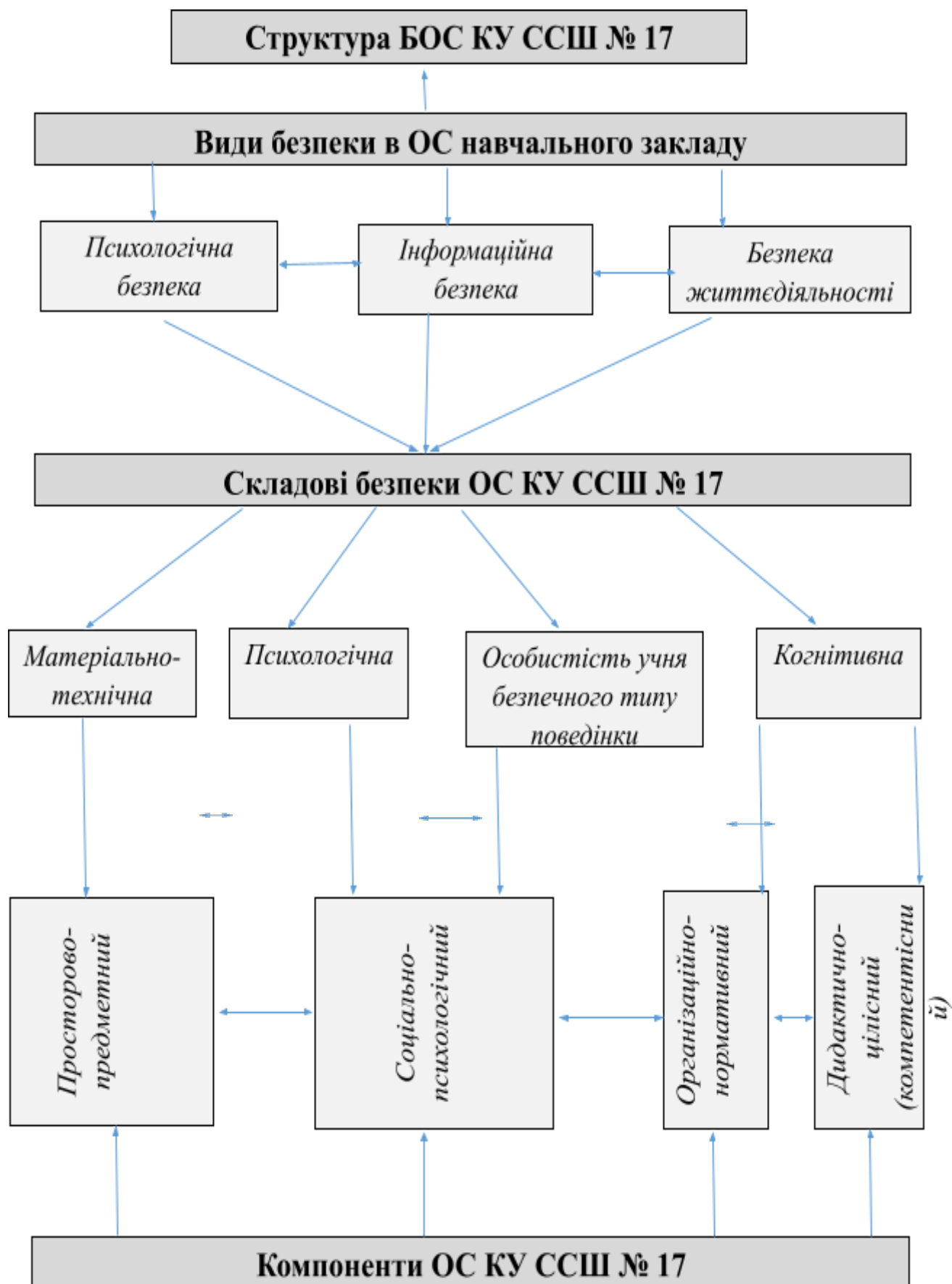
Важливим для формування БОС є компонент „безпечна особистість” або ж, як більшість науковців (Михайлов Л. О., Костюк М., Гордієнко М. В.

та інші) використовують у своїх дослідженнях дефініцію „особистість безпечного типу поведінки”. Тому метою БОС є формування особистості безпечного типу поведінки, яка володіла б такими навичками, як:

- аналіз та розуміння природи виникнення небезпечних ситуацій в ОС;
- виявлення, запобігання та передбачення виникнення та впливу небезпек, загроз чи ризиків в ОС, усвідомлення реальних можливостей щодо їх подолання;
- уміння правильно оцінювати ситуацію і підбирати ефективні способи та методи боротьби чи протидії тій чи іншій небезпеці.

Такі навички, вміння та знання, володіння високим рівнем культури безпеки, є запорукою успішного формування успішної особистості.

Ураховуючи вищесказане, можемо дійти до висновку, що основу безпеки нашого закладу складають види безпеки (психологічної, інформаційної, безпеки життєдіяльності та інших), які взаємопов’язані та взаємодіють між собою в ОС та, в тій чи іншій мірі, притаманні кожному компоненту ОС через його складові безпеки (матеріально-технічна, психологічна, когнітивна та поняття „особистість безпечного типу поведінки”), виконують роль певної „платформи” для успішного функціонування цього середовища як захищеного та надійного.

Отже, безпечне освітнє середовище нашого закладу – це стан захищеності ОС від небезпек та загроз різноманітного характеру, які спричиняють негативний вплив на це середовище чи вносять до нього деструктивні зміни.

Правила поведінки здобувача освіти в закладі освіти

Безпека – базова потреба людини. Тому необхідно надати дітям право навчатися в комфортному та безпечному середовищі. Безпечна школа – справедлива установа, де шкільна дисципліна й безпека підтримуються на засадах чітких, відомих усім правил поведінки; де існують правила здорової й безпечної поведінки, дотримуючись яких, керівництво навчального закладу виявляє нездорові та небезпечні умови, що потребують змін.

I Загальна частина

Учень КУ ССШ № 17 повинен шанувати Герб, Прапор та Гімн України, її закони.

II. Права учня

Учень має право:

- Брати участь в організації та управлінні освітньо-виховним процесом у школі.
- Вибирати й бути обраним до органів управління школи (шкільного самоврядування).
- Користуватися приміщеннями, обладнанням та навчальною літературою школи.
- Обирати предмети для поглибленого вивчення, факультативи, спеціальні курси.

III. Обов'язки учнів

Учень зобов'язаний:

- Сумлінно вчитися, повністю використовувати відведений для навчання час, працювати для збагачення власних знань, систематично готуватися до занять, брати участь у позакласних та додаткових заняттях.
- Підтримувати чистоту та порядок в приміщенні школи.

- Зберігати майно школи.
- Виконувати вимоги адміністрації та педагогічних робітників школи, а також постанови шкільного й класного самоврядування.
- Вести себе як подобає людині.

Правила поведінки під час перерви

- Під час перерви учень зобов'язаний прибрати своє робоче місце й підготуватися до наступного уроку.
- Під час перерви забороняється:
 - о бігати сходами, коридорами та в класних приміщеннях;
 - о штовхатися або грати в м'яча в приміщеннях, не пристосованих для цього;
 - о сваритися між собою та зі сторонніми людьми, з'ясовувати стосунки за допомогою сили, битися.
- У шкільній їдальні учні повинні виконувати вимоги вчителів, працівників їдальні та чергових і дотримуватися черги.
- Заборонено перебувати в приміщенні їдальні у верхньому одязі.

Правила поведінки на уроках

- Учні зобов'язані приходити до школи за 15 хвилин до початку уроку.
- Заборонено перебувати в класі у верхньому одязі.
- Одяг учнів має бути чистим і охайним та відповідати вимогам, викладеним у Статуті школи.
- Учні входять до класу за дзвінком. Запізнюватися на уроки без поважних причин заборонено.
- Під час уроку не можна створювати галас, без дозволу підводитись, відвертати увагу інших учнів від уроку.
- Заборонено виходити з класу без дозволу вчителя.
- Урок закінчується тоді, коли вчитель оголосив про це. Тільки після цього учні можуть йти на перерву.
- Учні повинні охайно вести щоденник і давати його вчителю без будь-яких заперечень.
- Учень повинен дбайливо ставитися до своїх підручників і зошитів.

- Учні зобов'язані знати правила техніки безпеки й дотримуватись їх як під час уроків, так і після їх закінчення.
- Забороняється користуватися мобільними телефонами під час проведення уроків, якщо це не передбачено формою конкретного уроку.

Дії учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану

Алгоритм дій здобувачів освіти за сигналом оповіщення цивільного захисту «Повітряна тривога»:

1. Уважно слухайте вказівки вчителя.
2. Швидко й без паніки спустіться в укриття закладу освіти в супроводі учителя .
3. Під час евакуації – орієнтуйтеся за вказівниками напрямку руху, які розміщені на стінах коридорів.
4. Не створюйте скупчення на сходових маршах, будьте дуже обережні під час швидкого руху сходами.
5. За необхідності – візьміть одяг із роздягальні.
6. Швидко пройдіть до укриття.
7. Якщо сигнал тривоги застав Вас на подвір'ї закладу освіти під час перерви між заняттями – самостійно швидко пройдіть до укриття.
8. Дотримуйтеся Правил поведінки учасників освітнього процесу під час перебування в укритті, прийнятих у закладі освіти.
9. В разі погіршення самопочуття – повідомте класного керівника, медичну сестру чи будь-кого з дорослих.
10. Коли небезпека минула – організовано покиньте укриття.

Правила поведінки учасників освітнього процесу під час перебування в укритті

1. Заходьте до укриття організовано, без паніки.
2. Слідуйте вказівкам педагогів та інших відповідальних осіб.
3. Під час перебування в укритті забороняється:

ходити по приміщенню без потреби;
без дозволу пересувати предмети;
заходити до службових приміщень;
намагатися самовільно вмикати чи вимикати агрегати спеціального обладнання;
галасувати;
розпалювати відкритий вогонь.

4. Покидати укриття можна з дозволу класного керівника чи іншої відповідальної особи після отримання сигналу «Відбій повітряної тривоги!», або в разі аварійного стану, що створює загрозу життю і здоров'ю (наприклад, якщо сталася пожежа, підвищено концентрацію шкідливих газів, закінчується повітря тощо).

5. Якщо основний вихід не має можливості використати, покинути укриття потрібно через аварійний вихід.

АЛГОРИТМ ДІЙ
педагога шкільного підрозділу за сигналом оповіщення цивільного захисту
«Повітряна тривога» під час проведення заняття

1. Миттєво сповістить здобувачів освіти про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації та припинить урок.
2. Допоможіть дітям швидко і без паніки покинути кабінет.
3. Тримайте двері кабінету постійно відкритими та скоординуйте хід евакуації дітей від кабінету до укриття відповідно до схем евакуації та вказівників руху, які розміщені на стінах коридорів у закладі освіти.
4. Постійно супроводжуйте дітей. Стежте за тим, щоб під час руху не створювалися скупчення і паніка.
5. За необхідності – допоможіть дітям узяти одяг із роздягалки.
6. Організовано розмістіть дітей в укритті.
7. Постійно перебувайте поруч з дітьми, здійснюйте необхідну психологічну підтримку для комфортного їх перебування в укритті.
8. В разі погіршення самопочуття дитини – повідомте медичну сестру.

9. Коли небезпека минула – організовано виведіть дітей з укриття.

Керівник закладу освіти має забезпечувати створення в закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування), у тому числі:

- розглядати заяви про випадки булінгу (цькування) здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, інших осіб та видавати рішення про проведення розслідування;
- забезпечувати виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування);
- повідомляти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України та службі в справах дітей про випадки булінгу (цькування) у закладі освіти.

Педагогічні працівники:

- мають право на захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю;
- зобов'язані повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування).

Зміни щодо протидії булінгу внесено також до спеціальних закону «Про загальну середню освіту».

Запроваджується адміністративна відповідальність за булінг. Так, доповненою статтею 173-4 Кодексу України про адміністративні

правопорушення передбачено булінг (цькування), що вчиняється стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Основні стандарти створення безпечної школи, дружньої до дитини

Передусім у сенсі забезпечення духовного, психічного, фізичного, соціального здоров'я вихованця створенню безпечного навчального простору в освітньому закладі необхідно шляхом:

- набуття педагогами компетентностей з охорони праці в галузі освіти на основі опанування ними відповідних законодавчих і нормативно-правових засад;
- упровадження педагогічної ергономіки в освітньо-виховний процес сучасної школи;
- реалізації моделі школи доброзичливого ставлення до дитини на основі;
- упровадження здоров'язберезувальних освітніх технологій;
- побудови сучасної системи управління охороною праці в закладі.

Стандарт 1. «Захисне та сприятливе для здоров'я й навчання фізичне середовище»

- Школа має чіткі рекомендації щодо безпечного маршруту до школи.
- Шкільне подвір'я, приміщення й навколишня територія є безпечними для життя й здоров'я учнів.
- У школі створено належні санітарно-гігієнічні умови.
- У школі належний рівень пожежної та електричної безпеки.
- У школі забезпечено доступ до якісного харчування, майданчиків для занять фізичною культурою, пункту надання першої домедичної допомоги.

- У школі створено навчальний простір, який забезпечено сучасними технологічним засобами та навчально-методичними матеріалами для активного навчання дітей з урахуванням особливостей їхнього розвитку.
- У школі забезпечується навчання персоналу школи й учнів з питань мінної безпеки та поводження з вибухонебезпечними речовинами.
- У школі проводяться практичні тренування персоналу та учнів щодо злагоджених дій в екстремальних і надзвичайних ситуаціях.

Стандарт 2. «Комфортне психосоціальне середовище»

- Персонал школи добре обізнаний із концепцією безпечної школи та підготовлений з питань створення психосоціального середовища, сприятливого для навчання, здоров'я, успішної соціалізації та гармонійного розвитку дитини.
- Школа підтримує дружню, заохочувальну й комфортну атмосферу для всіх учасників освітньо-виховного процесу.
- Школа проводить активну політику щодо недопущення всіх видів насильства й має чіткі механізми реагування на прояви насильства і знущання.
- У школі створено і забезпечується вільний доступ до позаурочної діяльності, сприятливої для здоров'я, безпеки і розвитку життєво важливих компетентностей.
- У школі забезпечується надання психологічних консультацій та психосоціальної підтримки, особливо для дітей, які постраждали внаслідок конфлікту, та дітей із сімей у складних життєвих обставинах.
- У школі здійснюється направлення учнів для отримання зовнішньої допомоги в разі потреби.

Стандарт 3. «Навчання дітей і дорослих на засадах загальнолюдських цінностей і життєво важливих компетентностей»

- У школі створено систему мотивації до навчання вчителів та учнів життєво важливих навичок на засадах компетентнісного підходу.

- Навчання психосоціальних навичок, сприятливих для здоров'я, безпеки, успішної соціалізації та самореалізації учнів, визначено одним із ключових завдань школи.
- Тематика здоров'я, безпеки, соціальної та громадянської компетентності, розбудови миру, підприємливості, екологічної грамотності, поведінки в надзвичайних ситуаціях є обов'язковими елементами змісту навчального плану школи.
- У школі навчання психосоціальних компетентностей (життєвих навичок) для учнів усіх класів відбувається в інтерактивній формі.
- У школі створено систему взаємонавчання і взаємопідтримки вчителів.
- Персонал школи постійно підвищує свою кваліфікацію за дистанційними та очними формами навчання.

Орієнтовний перелік тем для навчання учнів:

- ✓ Я та моя безпека вдома, на вулиці, у школі, в інтернет просторі».
- ✓ Безпечна школа. Маски булінгу.
- ✓ Як протистояти тиску та відстоювати власну позицію.
- ✓ Моя поведінка в конфлікті/небезпечній ситуації.
- ✓ Як вийти переможцем із важкої життєвої ситуації.
- ✓ Як будувати стосунки з однолітками.
- ✓ Правила безпеки в Інтернеті.
- ✓ Вчимося розуміти один одного.
- ✓ Як адаптуватися до нових умов/незнайомої ситуації.
- ✓ Насильство. Як його уникнути?
- ✓ Взаєморозуміння – гарантія твоєї безпеки.
- ✓ Маніпуляції та захист від них.
- ✓ Для чого потрібна конкуренція в групі?
- ✓ Вчимося довіряти один одному.
- ✓ Конфлікт і взаємодія

Орієнтовний перелік тем для навчання батьків:

- ✓ Булінг у школі: як діяти батькам?
- ✓ Школа, батьки, діти – як сформувати взаємини?
- ✓ Безпечний Інтернет.
- ✓ Попередження насильства, жорстокості в сім'ї або дитинство починається з любові.
- ✓ Як спілкуватися з дитиною продуктивно.
- ✓ Мистецтво надання підтримки власній дитині, контейнювання емоцій, ненасильницьке спілкування.
- ✓ Як правильно подолати свою та чужу агресію?
- ✓ Методи позитивної дисципліни.
- ✓ Як навчитися довіряти власній дитині або поговоримо про довіру.
- ✓ П'ять шляхів до серця дитини.
- ✓ Поняття безпеки. Безпека освітнього середовища.
- ✓ Конфлікти поколінь. Чи можна їх уникнути?

Орієнтовний перелік тем для навчання вчителів:

- ✓ Цькування у школі: як лікувати клас від булінгу.
- ✓ Особливості підтримки дітей і їхніх сімей у ситуації домашнього насильства.
- ✓ Законодавство з питань протидії насильству над дітьми.
- ✓ Як уникати конфліктів з учнями?
- ✓ Педагогіка партнерства.
- ✓ Як подолати агресію учнів?
- ✓ Як згуртувати/здружити колектив?
- ✓ Майстерність педагогічного спілкування.
- ✓ Безпечне освітнє середовище.
- ✓ Принципи захисту особистих даних учнів, їх зображень.

Стандарт 4. «Ефективне шкільне управління, партнерство і участь»

- Створення безпечної (дружньої до дитини) школи є головним пріоритетом шкільної політики.

- Школа має визначену місію й кодекс поведінки, які сприймаються всіма учасниками навчально-виховного процесу.
- Управління школою відбувається на засадах самоврядування, демократії, рівного доступу, прозорості та поваги до різноманіття культур (включно з системою учнівського самоврядування).
- Батьки учнів беруть активну участь у житті школи.
- У школі створена й діє на постійній основі Служба безпеки й здоров'я, яка координує всю діяльність, спрямовану на формування та підтримку захисного фізичного і комфортного психосоціального середовища.
- Школа активно взаємодіє з громадою та органами місцевого самоврядування на засадах відкритості й партнерства.
- Персонал школи мотивований і отримує постійну підтримку в набутті необхідних навичок щодо забезпечення ефективного шкільного управління, партнерства та участі.
- Школа забезпечує залучення й рівність для всіх учасників освітньо-виховного процесу.

Принципи захисту особистих даних дитини

1. Особисті дані дитини мають бути захищені, згідно з положеннями Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI
2. Працівники закладу, які працюють з особистими даними дітей, повинні зберігати їх конфіденційність і вживати заходів для їх захисту від несанкціонованого доступу.
3. Особисті дані дитини надаються лише тим особам і організаціям, які мають на це право, згідно із законодавством, та відповідні повноваження.
4. Працівники закладу мають право працювати з особистими даними дитини та надавати їх у рамках розслідування, яке проводиться міждисциплінарною групою. Працівник закладу може використовувати інформацію про дитину з освітньою або навчальною метою лише за

умови анонімності дитини та неможливості її ідентифікації за допомогою такої інформації.

5. Працівник закладу не має права надавати інформацію про дитину, її батьків чи опікунів представникам засобів масової інформації.
6. У виключних ситуаціях, якщо це є обґрунтованим, працівник закладу може звернутися до батьків або опікунів дитини за дозволом надати їхні контактні дані представникам засобів масової інформації. Такі дані надаються лише за умови отримання дозволу.
7. Працівники закладу не мають права надавати можливість представникам засобів масової інформації встановлювати контакт з дітьми.
8. Працівники закладу не мають права розмовляти з представниками засобів масової інформації про дітей, їхніх батьків чи опікунів. Це також стосується ситуацій, коли працівник закладу вважає, що його висловлювання не записуються.
9. У виняткових ситуаціях, якщо це є обґрунтованим, працівник закладу може мати розмову з представниками засобів масової інформації про дитину або її батьків (опікунів) за умови згоди на це батьків (опікунів) у письмовій формі.
10. Представники засобів масової інформації можуть отримувати дозвіл на доступ до окремих приміщень закладу для підготовки матеріалів для ЗМІ за рішенням керівника закладу.
11. Приймаючи відповідне рішення, керівник повинен звернутися до адміністрації закладу з проханням підготувати приміщення закладу для роботи представників ЗМІ таким чином, щоб зйомка дітей у закладі була неможливою.

Принципи захисту зображень

Визнаючи право дітей на приватність і захист особистих інтересів, заклад повинен захищати зображення дітей.

1. Працівники закладу не мають права давати дозвіл на фото-, відеозйомку дітей або їх аудіозапис на території закладу без попередньої згоди батьків або опікунів дитини в письмовій формі.
2. Для отримання згоди батьків (опікунів) для фото-, відеозйомки дитини працівник закладу має звернутися до них, згідно з процедурою для отримання такого дозволу. Не дозволяється надавати представникам ЗМІ контактні дані батьків (опікунів) дитини без їх попередньої згоди.
3. Якщо зображення дитини є лише частиною великого зображення, наприклад, публічного заходу, пейзажу, зборів тощо, дозвіл батьків (опікунів) на фото-, відеозйомку не є необхідним.
4. Оприлюднення працівником закладу зображення дитини в будь-якому вигляді (фото-, відео- або аудіозапису) потребує попередньої згоди батьків або законних опікунів дитини в письмовій формі.
5. Згаданий в п.1 дозвіл повинен містити дані про те, де буде оприлюднено запис або зображення та в якому контексті його буде використано (наприклад, що його буде розміщено на веб-сайті www.youtube.pl з метою реклами закладу).

Принципи доступу дітей до мережі Інтернет

1. Надаючи дітям доступ до мережі Інтернет, заклад зобов'язаний вжити всіх заходів для захисту їх від матеріалів, які можуть зашкодити їхньому належному розвитку. Має бути встановлено останню версію спеціального програмного забезпечення для такого захисту.
2. На території закладу дитина може мати доступ до мережі Інтернет у таких випадках:
 - 1) під наглядом учителя на заняттях з вивчення комп'ютера;
 - 2) без нагляду вчителя – на комп'ютерах навчального закладу, призначених для цього (вільний доступ).
3. Коли дитина отримує доступ до мережі Інтернет під наглядом працівника закладу, останній має розповісти дитині про принципи безпечного користування мережею Інтернет. Крім того, працівник

закладу відповідає за забезпечення безпеки дітей при використанні мережі Інтернет під час занять.

4. На комп'ютерах закладу, призначених для вільного доступу до мережі Інтернет, мають бути постійно доступними навчальні матеріали з безпечного користування нею.
5. Особа, відповідальна за доступ до мережі Інтернет, повинна забезпечити на території закладу на всіх комп'ютерах з доступом до мережі Інтернет встановлення та регулярне оновлення таких елементів:
 - 1) програмне забезпечення для блокування доступу до небажаних ресурсів;
 - 2) програмне забезпечення для контролю користування дітьми мережею Інтернет;
 - 3) антивірусне програмне забезпечення;
 - 4) програмне забезпечення для блокування спаму;
 - 5) мережевий захист (брандмауер).
6. Відповідальна особа має щонайменше один раз на місяць перевіряти, чи не має небезпечних матеріалів на комп'ютерах з доступом до мережі Інтернет. Якщо такі матеріали виявлено, вона має визначити, хто використовував комп'ютер, коли було завантажено такі матеріали.
7. Відповідальна особа має повідомити класного керівника або практичного психолога закладу про дитину, яка використовувала комп'ютер для завантаження небезпечних матеріалів.
8. Класний керівник або практичний психолог повинен провести розмову з такою дитиною стосовно безпечного використання мережі Інтернет.
9. Якщо під час такої розмови консультант-педагог дізнається про зловживання стосовно дитини, він має вжити заходів.

Порядок реагування на доведені випадки булінгу

1. За результатами висновку комісії з розслідування в разі необхідності повідомляються уповноважені підрозділи органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та служба у справах дітей про випадки булінгу (цькування) у закладі освіти.
2. Психолого-педагогічна служба розробляє заходи щодо здійснення соціально-педагогічного патронажу осіб, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування).
3. Психологічна служба надає консультативну допомогу батькам (чи їх представникам).

Процедура подання учасниками освітнього процесу та розгляд заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти

1. У разі виникнення такої ситуації учень повинен звернутися до дорослого (батьків, класного керівника, практичного психолога школи, соціального педагога школи, вчителя, заступника директора з навчально-виховної роботи, директора школи).
2. Дорослі (батьки, або особи, які є опікуном дитини) надають заяву відповідної форми директору освітнього закладу або повідомляють відповідального за виконання заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в освітньому закладі, заступника директора з навчально-виховної роботи.
3. Педагогічні працівники по факту, виявленого правопорушення, чи інших негативних проявів учнями освітнього закладу, оперативно інформують адміністрацію школи.
4. Видається наказ про проведення розслідування.
5. Затверджується склад комісії з розгляду даного випадку. До складу комісії входять педагогічні працівники, практичний психолог, соціальний педагог, батьки постраждалого та винного (за їх згодою).
6. Проводяться засідання комісії з розгляду такого випадку.

7. Результати розслідування оголошуються на засіданні комісії батькам (чи їх представникам) потерпілого та винного.
8. За результатами висновку комісії з розслідування в разі необхідності повідомляються уповноважені підрозділи органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та служба в справах дітей про випадки булінгу (цькування) у закладі освіти.

Додаток 1

Глосарій понять і термінів

Безпечне освітнє середовище – це наявність у ньому безпечних умов навчання та праці, комфортної міжособистісної взаємодії, яка сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів, батьків, відсутність будь-яких проявів насильства та достатньо ресурсів для їх запобігання, а також дотримання прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника навчально-виховного процесу.

Кодекс безпечного освітнього середовища – це документ закладу освіти, який повинен регулювати всі напрями діяльності закладу, пов'язані з порушеннями прав дитини на безпеку, а також питання підтримки дітей і втручання в ситуації, коли може виникати загроза їхньому життю, здоров'ю або благополуччю.

Моніторинг – (від англ. *monitoring* – контролювання) нагляд, контроль за певними процесами або станом чого-небудь.

Освітнє середовище – це характеристика життя всередині освітнього закладу, система впливів і умов формування особистості, а також система можливостей для розвитку особистості, які містяться в соціальному та просторово-предметному оточенні.

Показники результативності – це статистичний індикатор, який містить інформацію про результати виконання *програми*, проєкту тощо.

Шкільний офіцер поліції (ШОП, [англ.](#) school resource officer) – модель співробітництва [закладів освіти](#) і управлінь [патрульної поліції](#) Департаменту патрульної поліції у містах України, де вона діє.

Додаток 1

Анкета «Моніторинг дотримання положень КБОС»

	Так	Ні
1. Чи знаєте Ви правила та положення КБОС?	☐	☐
2. Чи знайомі Ви з процедурою дій, коли є підозра на існування загрози для безпеки дитини?	☐	☐
3. Чи знаєте Ви, як реагувати на загрозу безпеці дитини?	☐	☐
4. Чи помітили Ви будь-які порушення положень Кодексу безпечного освітнього середовища іншими працівниками Вашого закладу?	☐	☐
5. Чи є у Вас зауваження або пропозиції (зокрема, щодо внесення змін) стосовно Кодексу безпечного освітнього середовища?	☐	☐

Додаток 2

Анкета визначення показника ефективності освітнього середовища навчального закладу

Якою є школа, де Ви навчаєтесь? У якій працюєте? Де вчаться Ваші діти? Ми хочемо дізнатися Вашу думку. Будь ласка, заповніть анонімну анкету. Її результати допоможуть нам краще планувати дії щодо покращення нашої школи. Прочитайте, будь ласка, 17 позицій, поданих нижче. У кожній позиції є два протилежні описи шкіл. Подумайте, який опис краще підходить для нашої школи. Очевидно, що в кожному з варіантів можна говорити про наявність обох ознак. Вам необхідно оцінити, що є більш типовим для нашої школи, які види діяльності переважають.

1. ВЧИТИ КОЖНОГО УЧНЯ

А) Учителі дбають, щоб усі учні — відмінники, «середнячки» та ті, які відстають — отримали якнайбільше знань. Вони хочуть, щоб учні були готові до подальшого навчання, тестів та іспитів.

Б) Учителі не піклуються про те, щоб усі учні — відмінники, «середнячки» та ті, які відстають — отримали якнайбільше знань. Вони не зацікавлені в тому, щоб учні були добре підготовлені до подальшого навчання, тестів та іспитів.

2. ПОЯСНЮВАТИ ТА ЗАЦІКАВЛЮВАТИ

А) Учителі пояснюють учням те, що незрозуміло, відповідають на запитання, допомагають, коли щось є особливо важким. Уроки, як правило, цікаві та різноманітні.

Б) Учителі неохоче пояснюють щось учням. Вони не допомагають, коли учні мають проблеми з розумінням різних питань. Уроки часто нудні.

3. РОЗВИВАТИ ІНТЕРЕСИ ТА ЗАХОПЛЕННЯ

А) Учні можуть розвивати свої інтереси та захоплення. Учителі вміють їх зацікавити та спонукають до участі в позакласних заняттях.

Б) До уваги беруться лише уроки та оцінки. Учителі не вміють зацікавити учнів, і якщо в учня є якесь захоплення, він розвиває його поза школою.

4. СПРАВЕДЛИВО ОЦІНЮВАТИ

А) Учні розуміють, чому отримують саме таку оцінку, а не іншу, знають правила оцінювання. Учителі пояснюють, що потрібно знати, щоб отримати добру оцінку, наприклад, з контрольної роботи. Учителі справедливо оцінюють учнів.

Б) Учні часто не розуміють, чому вони отримали таку оцінку, а не іншу, вчителі не повідомляють правил оцінювання. Вони не пояснюють, що потрібно знати, щоб отримати добру оцінку, наприклад, з контрольної роботи. Учителі часто несправедливо оцінюють учнів.

5. НАВЧАТИ ВИРІШУВАТИ ПРОБЛЕМИ

А) Учні навчаються, не лише запам'ятовуючи те, про що почули чи прочитали, але й вирішуючи проблеми, ставлячи запитання, подаючи ідеї. Учителі очікують, що учні будуть висловлювати свою думку.

Б) Учні навчаються, передусім повторюючи матеріал. Вони не вирішують проблем, не ставлять запитань, не подають ідей. Вчителі не питають учнів, що вони насправді думають.

6. ДОПОМАГАТИ РОЗУМІТИ СВІТ

А) Учні навчаються важливих речей, які допомагають їм пізнати і зрозуміти світ навколо них: природу, людину, світову спадщину. Учні беруть участь у житті громади та цікавляться тим, що відбувається в їхній місцевості, в Україні, у світі.

Б) Учні отримують багато інформації, яку вони не можуть використати. Це не допомагає зрозуміти світу, що їх оточує. Вони вчаться, будучи відірваними від того, що діється в їхній місцевості, в Україні, у світі.

7. НАВЧАТИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ ТА РОЗУМНОГО ПАТРІОТИЗМУ

А) Школа розвиває любов учнів до малої та великої батьківщини. Учні дізнаються про те, як бути відповідальним громадянином у сьогоденній Україні та у світі.

Б) Школа не надає великого значення громадянській освіті. Якщо в школі проводяться освітні заходи в громадянському дусі, вони є штучними, нав'язаними, і учні не беруть в них участі.

8. ЗАОХОЧУВАТИ ДО СПІВПРАЦІ

А) Учні часто працюють у командах, вчаться розподіляти завдання, дискутувати та домовлятися між собою. Учителі заохочують їх до співпраці, а не до конкуренції.

Б) Учні рідко працюють в командах. Вони не вчаться обговорювати, спільно планувати та розподіляти завдання. Важливим є те, щоб учень вчився краще від інших, а не те, щоб він умів з ними співпрацювати.

9. РОБИТИ ЩОСЬ ДЛЯ ІНШИХ

А) Учні мають багато можливостей для того, щоб допомогти людям, які цього потребують — в школі та поза школою. Школа заохочує робити добрі справи для оточуючих, учить співчуття.

Б) Ніхто не закликає учнів допомагати тим, хто цього потребує, робити добрі справи — у школі та поза школою. Школа не заохочує берегти навколишнє середовище, не вчить співчуття.

10. ДОПОМОГТИ ПОВІРИТИ В СЕБЕ

А) Кожного учня за щось хвалять. Школа дає можливість кожному показати свої сильні сторони та оцінює його належним чином. Коли щось комусь не вдається, вчителі допомагають йому повірити у власні сили, дають шанс виправитися. Проект «Класна школа» реалізується польською неурядовою організацією «Школа з Класою» у партнерстві із Всеукраїнською Асоціацією Викладачів Історії та Суспільних Дисциплін «Нова Доба» та співфінансується Фондом «Освіта для Демократії» в рамках програми RITA – Зміни в регіоні Польсько-Американського Фонду Свободи.

Б) Учителі вказують на помилки учнів і їхні слабкі сторони. Рідко їх хвалять, часто критикують і, коли учневі щось не вдається, його можуть виставити на посміховисько. Вчителі ніби хочуть довести, що учні нічого не досягнуть у житті.

11. ДОТРИМУВАТИСЯ СТАНДАРТІВ І ПРАВ УЧНІВ

А) У школі існують чіткі правила щодо того, як себе треба поводити, а чого не можна робити і якими будуть наслідки. Учні знають, чому вони отримують таку, а не іншу оцінку за поведінку. Вони знають свої обов'язки й права та що робити, коли хтось їх порушує.

Б) У школі не існує чітких правил щодо того, як себе треба поводити, чого не можна робити та якими будуть наслідки. Учні не розуміють, чому вони

отримують таку, а не іншу оцінку за поведінку. Вони не знають своїх обов'язків і прав, не знають, як вимагати їхнього дотримання.

12. СПІВПРАЦЮВАТИ З БАТЬКАМИ

А) Батьки учнів беруть участь у шкільному житті. Їх постійно інформують про досягнення й проблеми їхніх дітей. Школа закликає батьків до співпраці та створює для цього необхідні умови.

Б) Батьки учнів не беруть участі в шкільному житті. Вони рідко й неохоче спілкуються з учителями. Батьки отримують мало інформації про роботу школи й успіхи своїх дітей.

13. ЗАБЕЗПЕЧИТИ БЕЗПЕКУ ТА ДОБРОЗИЧЛИВІСТЬ

А) Учні в школі почуваються в безпеці. Старші учні доброзичливо ставляться до молодших. Іноді бувають конфлікти, але немає ніякого насильства, зловживань, принижень, крадіжок.

Б) Учні в школі не почуваються в безпеці. Старші учні іноді залякують молодших. Це призводить до конфліктів, насильства, принижень, крадіжок.

14. ВИВЧАТИ ІНОЗЕМНІ МОВИ

А) Школа дійсно намагається навчити учнів говорити та читати іноземною мовою. Учні зустрічаються з друзями з інших країн, листуються з ними або спілкуються у соціальних мережах, читають книги, дивляться телепередачі та фільми в оригіналі тощо.

Б) У школі важко навчитися говорити та читати іноземною мовою. Учні не мають можливості використовувати мову, не мають жодних контактів з однолітками, вони не читають, не дивляться телепередачі чи фільми в оригіналі тощо.

15. ПОЛЕГШИТИ КОНТАКТ З КУЛЬТУРОЮ

А) Учні знайомляться з культурною спадщиною України та світу. Школа допомагає учням долучитися до культурного життя та розвивати самостійну творчу діяльність.

Б) Школа не залучає учнів до культурного життя, не цінує творчої діяльності учнів. Школа рідко спонукає учнів брати участь у культурних заходах.

16. РОЗВИВАТИ ЦИФРОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ

А) Під час різних уроків (не лише уроку інформатики), а також вдома, учні використовують нові технології: комп'ютери, інтернет і його ресурси, програми та додатки для навчання й демонстрації своїх знань. Учні шукають в інтернеті корисну інформацію та відповідально її використовують.

Б) Комп'ютери, інтернет, різноманітні програми та додатки використовують лише на уроці інформатики. На інших уроках і після них учні не користуються комп'ютером, різними програмами та додатками, або інтернет-ресурсами. Учні не створюють презентацій, не проводять розрахунків за допомогою комп'ютера тощо.

17. ДБАТИ ПРО ФІЗИЧНУ АКТИВНІСТЬ І ЗДОРОВ'Я

А) Спортивні заняття в школі, зокрема уроки фізкультури, є цікавими та різноманітними, в них беруть участь усі — хлопці та дівчата, незалежно від фізичної форми. Школа навчає здорового способу життя (харчування, рух тощо).

Б) Спортивні заняття в школі, зокрема уроки фізкультури, проводять погано, користь від них отримують лише найсильніші. Школа не дає знань про здоровий спосіб життя.

Використана література:

1. Гаязова Л. А. Обеспечение комплексной безопасности образовательной среды и ее психологическое сопровождение. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/obespechenie-kompleksnoy-bezopasnostiobrazovatelnoy-sredy-i-ee-psihologicheskoe-soprovozhdenie>
2. Климов Е. А. Педагогический труд: психологические составляющие: Уч. пособие. — М.: Изд-во Моск. ун-та; Изд. центр «Академия», 2004.
3. Коровін В. М. Система професійного становлення офіцерів у військових вузах: монографія. - Воронеж: ВДУ, 2002. - С. 99-120
4. Костюк Марина. Формування особистості безпечного типу поведінки // Zrównoważony rozwój - Debiut naukowy 2011 / redakcja naukowa Teresa Jemczura, Henryk Kretek. — Racibórz, 2012. — С. 269-276., Режим доступа: <http://eprints.zu.edu.ua/14418/1/Марина%20Костюк.pdf>
5. Межуєв А. В. Формування готовності до життєдіяльності в освітньому середовищі військового вишу у курсантів молодших курсів: автореф. дис. ... Канд. пед. наук. - Астрахань, 2008. - 22 с.70
6. Обозова О. Психологічна безпека освітнього середовища // Психолог.-2011. № 10 (442) - С. 3-6. 7. Петров С. В. Обеспечение безопасности образовательного учреждения. М.:Изд-во:НЦЭНАС, 2006. 248 с.
8. Сидорова Л. З. Пути формирования безопасной образовательной среды педагогического колледжа / Л.З. Сидорова // Материалы всероссийского фестиваля педагогических идей «Открытый урок». — Москва: Издательский дом «Первое сентября», 2006 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/312855>
9. Тарасов С. В. Образовательная среда: понятие, структура, типология. [Електронний ресурс] / С. В. Тарасов. — Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/obrazovatel'naya-sreda-ponyatie-strukturatipologiya#>
10. Ясвін В. А. Тренінг педагогічної взаємодії у творчому освітньому середовищі / За ред. В.І. Панова. - М., 1997

11. Abraham H. Maslow. Motivation and Personality (2nd ed.) N.Y.: Harper & Row, 1970; СПб.: Евразия, 1999 Терминологическая правка В.Данченко К.: PSYLIB, 2004. – Режим доступа: <http://www.psylib.org.ua/books/masla01/index.htm>